М80

3194

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

МОРОЗОВА Ольга Олександрівна

УДК 37.013+371.134:78 (043)

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

НБ НПУ

100068873

Київ–2011

7792

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
РОСТОВСЬКИЙ Олександр Якович,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
завідувач кафедри музичної педагогіки
і хореографії.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
ШУЛЬГІНА Валерія Дмитрівна,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, завідувач кафедри теоретичної та прикладної культурології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАНЬКІВ Людмила Іванівна,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, доцент кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури.

Захист відбудеться "9" березня 2011 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано "4" лютого 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **А.В. Козир**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Розвиток вищої педагогічної освіти в Україні на засадах демократизації і гуманізації актуалізує соціальне замовлення на вчителів, здатних утілювати в життя пріоритети вищих духовних цінностей – Істини, Добра, Краси, що потребує посилення уваги суспільства до якості їх професійної підготовки. Реалізація цього стратегічного завдання неможлива без подальшого удосконалення навчально-виховного процесу, використання новітніх освітніх технологій.

Унікальними можливостями цілеспрямованого введення дітей у художньо-естетичний простір культури, формування їхніх ціннісних орієнтацій і творчих здібностей володіє музичне мистецтво. Тому особливої уваги потребують питання професійної підготовки майбутніх учителів музики, які б могли успішно розв'язувати складні музично-освітні завдання, пов'язані із залученням дітей до світу музики, пізнанням у музиці животворного джерела людських почуттів і переживань, вихованням їхньої музичної культури як невід'ємної частини духовної культури.

Ускладнення завдань і змісту музично-педагогічної освіти зумовлюють підвищення вимог до особистості майбутнього вчителя музики. Ці вимоги передбачають, насамперед, ґрунтовну музично-теоретичну, виконавську і методичну підготовку, вивчення передового педагогічного досвіду з метою його подальшого впровадження у шкільну практику; спрямованість фахового навчання на формування мотивації педагогічної діяльності. Саме мотивацією, як інтегруючою якістю особистості майбутнього вчителя музики, визначається успішність засвоєння ним музично-педагогічних знань і вмінь

На фундаментальному значенні мотивації у педагогічної діяльності вчителя наголошували такі вчені як Б.Ананьєв, М.Анцибор, А.Афонін, Н.Гузій, М.Данілов, Г.Дмитренко, І.Зязюн, Г.Клименко, Н.Кузьміна, О.М.Леонтьєв, Н.Ничкало, В.Сластьонін, М.Тарасевич та ін.

У галузі вищої музично-педагогічної освіти увага акцентується на різних аспектах мотивації педагогічної діяльності вчителя музики: емоційно-ціннісному ставленні до педагогічної праці (Е.Абдуллін, О.Апраксіна, Д.Кабалевський, В.Петрушин, А.Растригіна, О.Рудницька, О.Шевнюк); особистісно орієнтованому підході до фахової підготовки (А.Козир, Н.Миропольська, О.Михайличенко, В.Орлов, О.Отич, О.Щолокова); потребі у музично-освітній діяльності, інтересі до неї (Л.Масол, О.Олексюк, В.Шацька); педагогічних переконаннях (Ю.Ростовська); усвідомленні смислу музично-педагогічної діяльності (Л.Арчажникова, Г.Падалка, О.Ростовський, Г.Ципін); фаховій компетентності (М.Михаськова, Є.Проворова, Л.Пушкар, Н.Цюлюпа, В.Шульгіна); ціннісних орієнтаціях (В.Дряпіка, Н.Свещинська, Н.Семенова); виконавській майстерності (Г.Саїк, І.Мостова, Л.Гусейнова, О.Бурська, Н.Згурська, В.Буцяк, Л.Лабінцева, В.Федоришин, О.Щербініна та ін.).

Водночас методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики як цілісного явища ще не стала предметом спеціального дослідження: відсутнє теоретико-методологічне обґрунтування

змісту й структури мотивації музично-педагогічної діяльності, педагогічних умов і методики її формування. У фаховій підготовці вчителя музики недостатньо використовується виховний потенціал музично-теоретичних, виконавських і методичних дисциплін, які, на наш погляд, мають значні можливості для формування у нього мотивації педагогічної діяльності.

Орієнтація лише на мистецький професіоналізм, недооцінка необхідності формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики суттєво ускладнює їх адаптацію у майбутній професійній діяльності. Проблема полягає в тому, щоб за роки навчання у вузі сформувати у майбутніх учителів музики правильні світоглядні установки, стійкі педагогічні переконання, мотивацію і готовність до музично-освітньої діяльності, розвинути волю до подолання педагогічних труднощів. Це дозволить подолати наявну суперечність між досить високим рівнем фахової підготовки майбутніх учителів музики і небажанням частини з них працювати у загальноосвітніх навчальних закладах.

Актуальність, теоретична і практична значущість окресленої проблеми для педагогіки вищої школи, її недостатнє вивчення, об'єктивна потреба виховання педагогічної спрямованості майбутнього вчителя музики зумовили вибір теми нашого дослідження: *"Методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики"*.

Зв`язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії і виконано в межах теми досліджень кафедри шкільної педагогіки та психології "Розвиток творчої особистості студента в системі ступеневої педагогічної освіти" (номер державної реєстрації 0108U002346).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 1 від 30 січня 2008 року) та узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в НАПН України (протокол № 931–к (п) від 18 грудня 2008 року).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов і методики цілеспрямованого формування мотивації педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Об'єктом дослідження є процес фахової підготовки майбутніх учителів музики у вищих закладах педагогічної освіти.

Предмет дослідження складають педагогічні умови і методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність мотивації педагогічної діяльності як якісної характеристики особистості вчителя;
- проаналізувати стан розкриття проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у теорії та методиці фахової підготовки майбутніх учителів музики;

- встановити педагогічні умови, які сприяють формуванню мотивації педагогічної діяльності у студентів музичних факультетів;
- визначити критерії, показники та рівні сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики;
- розробити методику цілеспрямованого формування мотивації педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики;
- експериментально перевірити ефективність впровадженої методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять філософські положення щодо особистості як творця, суб'єкта культури та культурно-освітньої діяльності (Ю.Борєв, І.Зязюн, М.Каган, Н.Крилова, В.Кудін, Л.Левчук, Г.Мєднікова, С.Столович та ін.); сучасні концепції філософії освіти (В.Андрущенко, І.Зязюн, В.Кремень, В.Лутай та ін.); провідні ідеї психології щодо активної ролі суб'єкта у перетворювальній діяльності, причинної детермінації психічних явищ (І.Бех, В.Ковальов, Г.Костюк, О.М.Леонтьєв, А.Маслоу, К.Роджерс, С.Рубінштейн, П.Симонов та ін.), рушійних сил педагогічної діяльності та її мотивації (Г.Балл, Є.Клімов, Н.Кузьміна, С.Максименко, А.Маркова, В.Моргун, Н.Побірченко, Г.Щукіна та ін.); ідеї гуманізації, гуманітаризації та забезпечення культуровідповідності сучасної освіти (Є.Бондаревська, С.Гончаренко, Н.Гузій, І.Зязюн, Ю.Мальований, Г.Тарасенко, О.Семеног, О.Шевнюк та ін.); ідеї системного підходу до аналізу педагогічних явищ і процесів, пов'язаних із музично-педагогічною діяльністю (Е.Абдуллін, В.Орлов, О.Отич, Г.Падалка, О.Хижна та ін.); наукові праці з теорії та методики музично-педагогічної освіти, які безпосередньо чи опосередковано стосуються проблеми формування мотивації педагогічної діяльності (П.Анісімов, М.Давидов, Д.Кабалевський, А.Козир, О.Михайличенко, О.Олексюк, Г.Падалка, В.Ревенчук, О.Ростовський, О.Рудницька, Г.Ципін, В.Шульгіна, О.Щербініна, О.Щолокова та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися методи *теоретичного* та *експериментально-емпіричного* рівнів. *Першу групу* склали методи теоретичного аналізу і синтезу, абстрагування й ідеалізації, індукції та дедукції, моделювання, конкретизації теоретичного знання, систематизації та узагальнення педагогічного досвіду в царині вищої музично-педагогічної освіти. З їх допомогою було розглянуто сутність мотивації педагогічної діяльності як якісної характеристики особистості вчителя, проаналізовано стан розкриття проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у теорії та методиці фахової підготовки майбутніх учителів музики, встановлено педагогічні умови, які сприяють їх формуванню, визначено критерії та показники сформованості мотивації педагогічної діяльності; обґрунтовано методику цілеспрямованого формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики.

До *другої групи* увійшли такі методи, як педагогічне спостереження, тестування, анкетування, опитування (письмове та усне), створення

проблемних ситуацій, вивчення навчальної документації та результатів діяльності, експертна оцінка, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), статистичні та графічні методи обробки експериментальних даних. Ці методи дали можливість діагностувати стан сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, експериментально перевірити розроблену методику її формування у процесі вивчення фахових дисциплін, статистично встановити достовірність отриманих результатів.

Організація дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася відповідно до поставлених завдань і включала три етапи.

На *першому етапі* (2007 – 2008 рр.) проаналізовано стан розкриття обраної проблеми у науково-методичній літературі, визначено методологічні та теоретичні основи дослідження, його об'єкт, предмет, мету і завдання, критерії діагностики сформованості мотивації педагогічної діяльності; проведено констатувальний експеримент, розроблено програму формувального експерименту та розпочато його перший етап.

На *другому етапі* (2008 – 2009 рр.) було продовжено апробацію методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, встановлено педагогічні умови, необхідні для її формування, завершено другий етап формувального експерименту.

На *третьому етапі* (2009 – 2010 рр.) було завершено формувальний експеримент, проаналізовано, систематизовано та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи, сформульовано висновки й оформлено текст дисертації.

Наукова новизна дослідження.

Уперше в системі вищої музично-педагогічної освіти:

- розроблено й апробовано експериментальну методику формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики;
- визначено педагогічні умови ефективного формування мотивації педагогічної діяльності у студентів;
- обґрунтовано критерії та показники сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики.

Конкретизовано поняття "мотивація музично-педагогічної діяльності", виявлено особливості її формування у майбутніх учителів музики.

Удосконалено методичне забезпечення фахової підготовки студентів факультетів музично-педагогічного спрямування.

Подальшого розвитку набуло вивчення особливостей становлення особистості майбутнього вчителя музики, впливу навчальної музично-освітньої діяльності на формування його педагогічної спрямованості.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у можливості впровадження у навчальний процес закладів вищої педагогічної освіти апробованої методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики. Матеріали дисертації можуть мати практичне застосування в діяльності викладачів фахових дисциплін, бути використаними при розробці спецкурсів, написанні навчально-методичних посібників і програм, проведенні досліджень з актуальних проблем музичної педагогіки.

Основні положення дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес факультету мистецтв Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 548 від 13.09.2010 р.), факультету культури і мистецтв Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 04 / 1213 від 02.09.2010 р.), Інститутів мистецтв Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (довідка № 1088 від 29.06.2010 р.) та Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (довідка №07-451 від 22.06.2010 р.).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на другій *міжнародній* науково-практичній конференції „Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX–XXI століть" (Дрогобич, 2009 р.); VII міжнародних педагогічно-мистецьких читаннях пам'яті професора О.П. Рудницької (Київ, 2010 р.); *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: „Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи" (Ніжин, 2008 р.); „Інструментальне мистецтво у вищій школі: проблеми і перспективи професійної підготовки" (Дрогобич, 2009 р.); „Музична освіта України: проблеми теорії, методики та практики" (Кам'янець-Подільській, 2009 р.); "Музична освіта України: проблеми, теорії, практики" (Дрогобич, 2010 р.); "Мистецька освіта XXI століття: проблеми, теорії та практики" (Ніжин, 2010 р.).; *міжвузівських* науково-практичних конференціях: „Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку" (Хмельницький, 2007 р.); „Професійна підготовка педагогічних кадрів у контексті європейського освітнього простору" (Хмельницький, 2008 р.); „Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції" (Хмельницький, 2009 р.); „Професійна підготовка педагогічних кадрів: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку" (Хмельницький, 2009 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 15 одноосібних публікаціях, з яких 9 – у провідних фахових виданнях з педагогічних наук, затверджених ВАК України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків на 14 сторінках та списку використаних джерел (280 найменувань, з них 5 – іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації складає 248 сторінок, з них 194 сторінок основного тексту. Робота містить 20 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, окреслено його теоретико-методологічну основу; охарактеризовано методи дослідження; висвітлено наукову новизну і практичне значення дисертаційної роботи; наведено відомості про етапи і зміст дослідної роботи, апробацію та впровадження її результатів.

У **першому розділі** – "*Теоретичні основи формування мотивації педагогічної діяльності*" – проаналізовано наукову літературу щодо сутності й змісту педагогічної діяльності, її мотивації як якісної характеристики особистості вчителя. Конкретизовано поняття "мотивація педагогічної діяльності", здійснено ретроспективний аналіз підходів до її формування, визначено основні мотиви обрання педагогічної професії майбутніми вчителями.

Проблема формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів є однією з найактуальніших у педагогіці вищої школи. Це пов'язано зі стратегічними завданнями реформування вищої освіти, переходом до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, яка дасть змогу задовольняти потреби і можливості особистості у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямком відповідно до її здібностей.

Педагогічна діяльність учителя, як процес його цілеспрямованої та організованої праці з метою досягнення цілей навчання, виховання і розвитку учнів, є однією з найпоширеніших і водночас найскладніших у системі суспільно корисної діяльності. Її мета полягає у формуванні духовної культури підростаючого покоління, що визначає сутність і зміст педагогічної діяльності.

Структуру педагогічної діяльності складають такі взаємопов'язані *компоненти*: конструктивний, організаторський, комунікативний, дослідницький і контрольно-оцінювальний. Основними *видами* педагогічної діяльності є: діагностична, орієнтовно-прогностична, конструктивно-проектувальна, організаційна, комунікативно-стимулююча, аналітико-оцінна та дослідницько-творча. Зазначені компоненти і види педагогічної діяльності передбачають якісну професійну підготовку студентів у вищих навчальних закладах.

У системі взаємодії змістових елементів педагогічної діяльності найважливішою є наявність у вчителя виражених потреб, мотивів і цілей педагогічної праці, тобто її *мотивації* як однієї з провідних, інтеграційних підструктур особистості. Мотивація педагогічної діяльності зумовлює цілісність, стійкість професійної поведінки і діяльності педагога.

Проблемі мотивації педагогічної діяльності вчителя присвячено дослідження багатьох учених. Найбільш важливими для розуміння її сутності є, на нашу думку, дослідження Б.Ананьєва, М.Анцибор, С.Архангельського, Ю.Бабанського, Л.Божович, Л.Виготського, Н.Гузій, М.Данілова, М.Дьяченка, Г.Журавльової, І.Зязюна, Л.Кандибовича, Н.Кузьміної, О.М.Леонтьєва,

Є.Науменка, Н.Ничкало, А.Петровського, О.Петуніна, С.Рубінштейна, В.Сластьоніна, І.Фастовця, О.Щербакова та ін.

Обґрунтування теоретико-методологічних підходів до сутності та змісту мотивації педагогічної діяльності дозволило конкретизувати визначення поняття "мотивації педагогічної діяльності вчителя" як однієї з провідних, інтеграційних підструктур його особистості, що є сукупністю стійких взаємопов'язаних, взаємозумовлених і взаєморозвивальних мотивів його педагогічної діяльності (інтересів, схильності, ідеалів, переконань, світогляду тощо), спричинених внутрішньою потребою, які забезпечують досягнення професійно значущих цілей.

Встановлено, що мотивація – це один із найважливіших чинників (поряд зі здібностями, знаннями, навичками), який забезпечує успіх педагогічної діяльності. Вона містить у собі емоційно-ціннісне ставлення вчителя до своєї педагогічної праці, потребу в активному впливі на морально-емоційну, інтелектуальну та вольову сфери особистості учня, у здійсненні освітнього процесу на засадах гуманізму і співпраці, які сприятимуть ефективному вирішенню педагогічних завдань; прагнення вчителя до постійного, цілеспрямованого педагогічного самовдосконалення.

Формування мотивації педагогічної діяльності починається з виникнення *потреби* і закінчується виникненням наміру займатися педагогічною діяльністю й усвідомленням необхідності досягнення поставленої *мети*. Цей процес передбачає засвоєння соціального досвіду, знань і вмінь; накопичення власного досвіду; успіхи у навчанні та позитивне ставлення до цієї діяльності.

У другому розділі – *"Методичні засади формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики"* – висвітлено стан розкриття проблеми формування мотивації педагогічної діяльності в теорії та методиці фахової підготовки майбутніх учителів музики, обґрунтовано педагогічні умови, необхідні й достатні для забезпечення ефективності цього процесу.

З'ясовано, що професійну основу педагогічної діяльності вчителя музики складають: сформований світогляд; розвинені загальнопедагогічні вміння, педагогічна спостережливість, педагогічний такт, вимогливість, врівноваженість, витримка тощо; досягнутий фаховий рівень, що включає знання теорії та історії музики, розвинений музичний слух і мислення, а також виконавські вміння; уміння професійно оцінювати та інтерпретувати музичні твори та їх виконання; мовленнєва культура і культура педагогічного спілкування з учнями.

У сучасній науковій літературі дістали ґрунтовне висвітлення багато теоретичних і методичних аспектів підготовки майбутніх учителів музики у вищих закладах педагогічної освіти (А.Козир, О.Олексюк, О.Отич, Г.Падалка, О.Ростовський, Ю.Ростовська, О.Рудницька, Т.Ткаченко, О.Шевнюк, В.Шульгіна, О.Щолокова та інші). Означена проблема розкривається з позицій відповідності змісту фахової підготовки студентів потребам шкільної практики; сутності музично-педагогічної діяльності; методики формування духовного потенціалу особистості майбутнього вчителя, його світогляду, педагогічних

переконань, ціннісних орієнтацій, стимулювання внутрішнього саморозвитку; оволодіння музично-педагогічними знаннями і вміннями тощо. Вагоме місце посідають пошуки нових освітніх технологій, у зв'язку з чим значно підвищилися вимоги до методичної підготовки майбутніх учителів музики, покликаної забезпечити усвідомлення ролі мистецтва в системі художнього і духовного розвитку особистості, засвоєння теоретичних засад музичної освіти, оволодіння методами й організаційними формами роботи з дітьми.

Водночас питання формування мотивації педагогічної діяльності майбутніх учителів музики, на наш погляд, досліджувалися недостатньо, здебільшого опосередковано. Тому зміст мотивації педагогічної діяльності майбутнього музиканта-педагога, її залежність від суспільних вимог, професійних обов'язків, які постійно змінюються як у часовому, так і соціальному вимірах, ще не розкрито.

Формування мотивації педагогічної діяльності передбачає створення для студентів таких умов, за яких бажані мотиви і цілі складатимуться і розвиватимуться з урахуванням набутих ними знань, умінь і навичок, їх індивідуальності та переконань. Це вимагає правильної організації навчальної діяльності студентів, її педагогічного спрямування, оволодіння ними вміннями самоконтролю і самооцінки у процесі музично-педагогічної діяльності.

На нашу думку, найважливішими *умовами* формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, є: педагогічне керування процесом формування мотивації педагогічної діяльності у студентів музично-педагогічних факультетів; підвищення рівня музично-теоретичної обізнаності студентів; забезпечення педагогічної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики; стимулювання студентів до оволодіння вміннями музично-педагогічного самовдосконалення.

Ці умови є необхідними й достатніми для того, щоб допомогти студентові оволодіти знаннями, вміннями та навичками музично-педагогічної діяльності; сприяти розвитку його пізнавальної активності, позитивного ставлення до музично-педагогічної діяльності, внутрішньої потреби займатися нею, прагнення до вдосконалення та розширення знань, досягненню самостійності, ініціативності та здатності до творчого мислення; формуванню вмінь цілеутворення, самооцінки і самоконтролю у власній діяльності.

У **третьому розділі** – *"Експериментальне дослідження методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики"* – визначено критерії, показники та рівні сформованості мотивації педагогічної діяльності, наведено результати констатувального дослідження, розроблено структурно-функціональну модель процесу формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, обґрунтовано методику та розкрито зміст дослідної роботи, проаналізовано результати формувального експерименту та доведено їх статистичну достовірність.

Ефективність методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики досліджувалась у ході дослідно-експериментальної роботи, основою якої став педагогічний експеримент, що складався з двох етапів: констатувального та формувального.

Для діагностування стану сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики було визначено такі критерії: *спонукально-орієнтовний; особистісно-смисловий; когнітивний* та *діяльнісно-творчий.*

За *спонукально-орієнтовним* критерієм визначався ступінь сформованості мотивів музично-педагогічної діяльності. Показниками означеного критерію є: потреба в пізнанні та творенні музичного мистецтва; вираженість інтересу до музично-педагогічної діяльності; усвідомлення необхідності якісної музично-педагогічної підготовленості; самостійність визначення власних музично-освітніх цілей набуття професії вчителя музики.

Особистісно-смисловий критерій спрямований на з'ясування ступеня усвідомлення майбутніми вчителями музики смислу педагогічної діяльності, що визначає їх психолого-педагогічну готовність до неї. Його показники: об'єктивність оцінки своєї готовності до музично-педагогічної діяльності; схильність до музично-педагогічної діяльності; прагнення до удосконалення власних музично-педагогічних якостей; стійкість педагогічних переконань.

Когнітивний критерій спрямований на визначення ступеня теоретичної обізнаності, системності музично-педагогічних знань студентів, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки. Показниками цього критерію є: ґрунтовність музично-теоретичних і методичних знань; їх системність, міцність і гнучкість; розуміння практичної значущості музично-теоретичних і методичних знань.

Діяльнісно-творчий критерій дозволяє оцінити ступінь практичної реалізації музично-педагогічних знань і вмінь. Його показниками є: наполегливість у досягненні музично-освітніх цілей; вияв активності у пошуку способів вирішення музично-педагогічних завдань; уміння аналізувати та коригувати процес власної музично-педагогічної діяльності; емоційно-ціннісне ставлення до результатів музично-педагогічної діяльності.

Відповідно до визначених критеріїв та їх показників нами було встановлено ознаки рівнів сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики: високий, середній і низький.

Високий рівень характеризується такими ознаками: стійкою потребою у пізнанні музичного мистецтва, яскраво вираженим інтересом до музично-педагогічної діяльності, глибоким усвідомленням необхідності якісної музично-педагогічної підготовки, здатністю до самостійного визначення власних цілей здобуття професії вчителя музики; свідомим ставленням до якості своєї музично-педагогічної підготовки, схильністю до музично-педагогічної діяльності, прагненням до вдосконалення особистісних якостей, стійкістю педагогічних переконань; ґрунтовними і систематизованими музично-теоретичними і методичними знаннями та розумінням їх практичної значущості; наполегливістю у досягненні музично-освітніх цілей; активністю у пошуку способів вирішення музично-педагогічних завдань; здатністю до самоаналізу та коригування власної музично-педагогічної діяльності, яскравим емоційно-ціннісним ставленням до її результатів.

Для *середнього рівня* характерними є такі ознаки: потреба у пізнанні та музично-творчій діяльності, інтерес до музично-педагогічної діяльності, недостатнє усвідомлення необхідності якісної музично-педагогічної підготовки, ускладнення при самостійному визначенні власних цілей здобуття професії вчителя музики; неадекватне (завищене або занижене) ставлення до якості своєї музично-педагогічної підготовки, схильність до музично-педагогічної діяльності, ситуативне прагнення до удосконалення особистісних якостей; достатня теоретична обізнаність і розуміння практичної значущості набутих знань, наявність труднощів у досягненні власних музично-освітніх цілей; ситуативна активність у пошуку способів вирішення музично-педагогічних завдань, схильність до самоаналізу та коригування власної музично-педагогічної діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до її результатів.

Студентам із *низьким рівнем* сформованості мотивації педагогічної діяльності властиві такі ознаки: ситуативна потреба у пізнанні музичного мистецтва, відсутність інтересу до музично-педагогічної діяльності, ігнорування необхідності якісної музично-педагогічної підготовки, невміння самостійно визначати власні музично-освітні цілі здобуття професії вчителя музики; байдуже ставлення до якості своєї музично-педагогічної підготовки, відсутність прагнення до удосконалення особистісних якостей; недостатнє розуміння практичної значущості набутих знань, наявність певних труднощів у досягненні музично-освітніх цілей; пасивність у пошуку способів вирішення музично-педагогічних завдань, нездатність до самоаналізу та коригування власної музично-педагогічної діяльності, байдужість до результатів музично-педагогічної діяльності.

У констатувальному дослідженні брали участь 156 студентів випускних курсів. Поведене дослідження показало недостатній рівень сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики. За його результатами було з'ясовано, що мотивація педагогічної діяльності студентів перебуває, в основному, на середньому (50,7 %) і низькому (40 %) рівнях. Це засвідчило, що даній проблемі не приділялось достатньої уваги.

У процесі дослідження було розроблено структурно-функціональну модель процесу формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики (рис. 1). Вона передбачає оптимальну організацію навчальної музично-педагогічної діяльності студентів, розвиток їх творчості, самостійності, а відтак формування їх як майбутніх фахівців. Модель включає визначення мети, завдань, змісту, умов, етапів, форм і методів організації музично-педагогічної діяльності та здійснення контролю за її ефективністю.

Необхідність обґрунтування такої моделі зумовлена недостатньою ефективністю навчального процесу, в якому формування саме мотивації педагогічної діяльності як цілісного явища нерідко відступає на другий план.

Головним компонентом означеної моделі є мета, яка полягає у формуванні мотивації педагогічної діяльності як визначальної якості особистості майбутнього учителя музики.

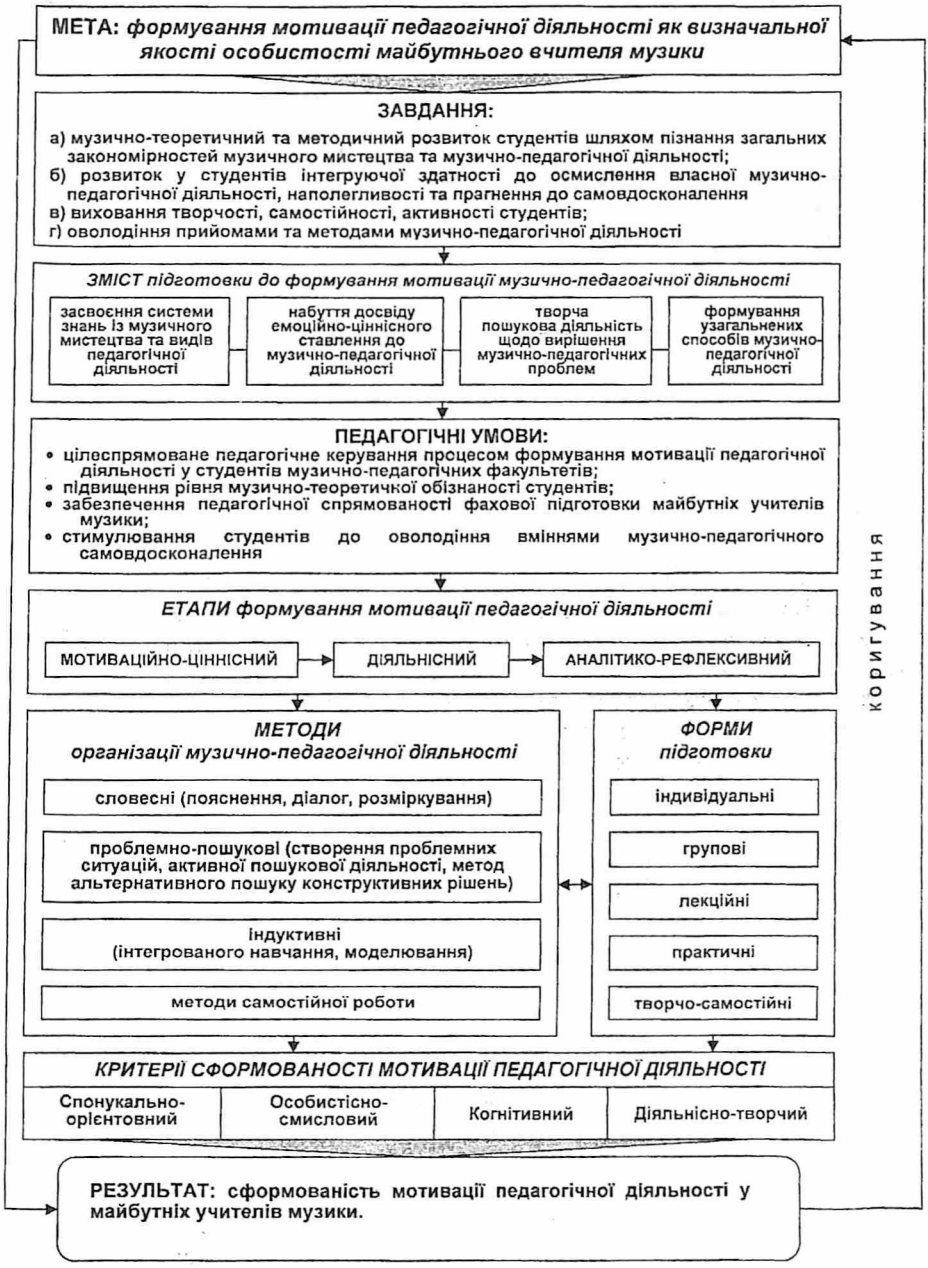

Рис. 1. Структурно-функціональна модель процесу формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики

Цільовий компонент моделі визначив завдання, які потрібно розв'язати, а саме:

а) музично-теоретичний та методичний розвиток студентів шляхом пізнання загальних закономірностей музичного мистецтва та музично-педагогічної діяльності;

б) розвиток у студентів інтегруючої здатності до осмислення власної музично-педагогічної діяльності, наполегливості та прагнення до самовдосконалення;

в) виховання творчості, самостійності, активності студентів;

г) оволодіння прийомами та методами музично-педагогічної діяльності.

Мета і завдання дослідної роботи зумовили змістовий компонент формування мотивації музично-педагогічної діяльності, який охоплює:

• систему знань про музичне мистецтво та види музично-педагогічної діяльності;

• досвід емоційно-ціннісного ставлення студента до музично-педагогічної діяльності;

• творчу пошукову діяльність щодо вирішення музично-педагогічних проблем;

• формування узагальнених способів музично-педагогічної діяльності.

На основі означеної моделі нами було розроблено експериментальну *методику* формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики. Її *сутність* полягає у закріпленні наявних і поетапному формуванні нових мотивів музично-педагогічної діяльності, усвідомленні її смислу, стимулюванні розвитку теоретичної обізнаності та спрямованості на збагачення досвіду музично-педагогічної діяльності студентів.

Для проведення формувального експерименту нами було сформовано експериментальну та контрольну групи, до складу яких увійшло 138 студентів (70 чол. ЕГ і 68 чол КГ).

Формування мотивації педагогічної діяльності здійснювалось у три етапи: *мотиваційно-ціннісний, діяльнісний та аналітико-рефлексивний,* кожен із яких мав свої завдання, методи та прийоми педагогічного впливу на студентів. Основними завданнями першого (*мотиваційно-ціннісного)* етапу стали: просвітницько-орієнтувальна робота зі студентами як з майбутніми вчителями музики; педагогічне спрямування фахової підготовки студентів; індивідуальна робота зі студентами у музично-педагогічному напрямку; залучення студентів до музично-освітньої діяльності. Ці завдання вирішувались за допомогою таких методів: педагогічне спостереження, анкетування, бесіди, тестування, опитування, створення ситуацій вибору, мисленевого програвання ситуацій.

Другий (*діяльнісний)* етап спрямовувався на поглиблення теоретичних та методичних знань, необхідних для успішної музично-педагогічної діяльності, стимуляцію художньо-пізнавальної та музично-виконавської активності, яка переростає у метакогнітивну регуляцію інтелектуальної діяльності. На цьому етапі студенти активно включалися до практичної діяльності, яка сприяла поглибленню їх фахової підготовки та виступала джерелом професійного

становлення. З метою набуття студентами досвіду в галузі музично-педагогічної діяльності застосовувались такі методи роботи, як дискусії, бесіди, аналіз педагогічних ситуацій, моделювання уроків музики, рольові ігри, метод пошуку самостійних творчих рішень.

На третьому *(аналітико-рефлексивному)* етапі студенти вчилися аналізувати й усвідомлювати власну готовність до музично-педагогічної діяльності, оволодівали прийомами самоаналізу та самовдосконалення, зіставляли результати з поставленими цілями. Завдання на цьому етапі вирішувалися за допомогою таких методів: самостійної підготовки та проведення уроків музики в школі, самостійного добору музичного і методичного матеріалу, обговорення результатів проведених уроків, планування творчих завдань та їх оцінювання.

Після завершення формувального експерименту було проведено прикінцевий зріз, який виявив позитивні зміни у досягнутих рівнях сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики (див. табл. 1, рис. 2).

Таблиця 1

Динаміка формування мотивації педагогічної діяльності упродовж формувального експерименту *(кількість студентів у %)*

Критерії	Високий рівень				Середній рівень				Низький рівень			
	початок експ.		кінець експ.		початок експ.		кінець експ.		початок експ.		кінець експ.	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Спонукально-орієнтовний	–	–	20,0	13,2	32,9	32,4	55,7	41,2	67,1	67,6	24,3	45,6
Особистісно-смисловий	–	–	27,1	17,6	32,9	30,9	58,6	42,6	67,1	69,1	14,3	39,7
Когнітивний	–	–	22,85	11,8	25,7	27,9	54,3	41,2	74,3	72,1	22,85	47,1
Діяльнісно-творчий	–	–	32,9	16,2	28,6	32,4	65,7	45,6	71,4	67,6	1,4	38,2
Середнє значення	–	–	***25,7***	***14,7***	***30,0***	***30,9***	***58,6***	***42,6***	***70,0***	***69,1***	***15,7***	***42,7***

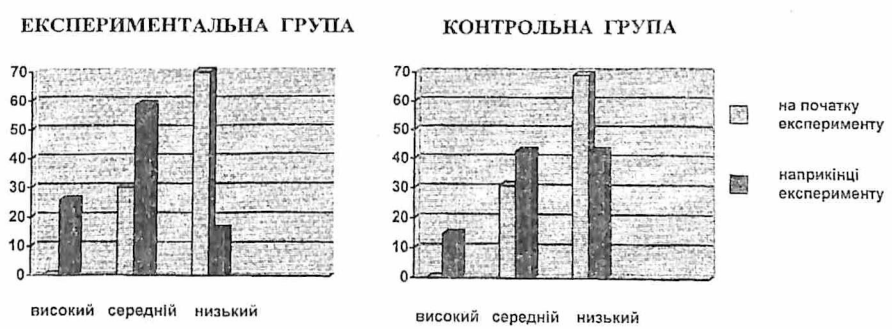

Рис. 2. Динаміка формування мотивації педагогічної діяльності

Наведені в табл. 1 дані дозволяють зробити висновок про наявність чітко вираженої тенденції до поліпшення стану сформованості мотивації педагогічної діяльності впродовж формувального експерименту у студентів експериментальної групи. Так, на 25,7 % збільшилася кількість студентів ЕГ із високим рівнем (з 0,0 % до 25,7 %), їх кількість щодо низького рівня зменшилася на 54,3 % (з 70,0 % до 15,7 %). У представників КГ також спостерігалися позитивні зміни, однак ця динаміка суттєво відрізняється: показники високого рівня збільшилися лише на 14,7 % (з 0,0 % до 14,7 %), низького – зменшилися на 26,5 % (з 69,1 % до майже 43 %).

Обробка експериментальних даних методами математичної статистики підтвердила достовірність отриманих результатів, що доводить дієвість запропонованої методики, здатної забезпечити процес формування мотивації педагогічної діяльності у студентів.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено результати теоретичного узагальнення та практичного вирішення проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, що знайшло відображення у розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці відповідної методики.

Проведене дослідження дало можливість зробити висновки відповідно до поставлених і вирішених завдань.

1. Актуальність дослідження проблеми формування мотивації педагогічної діяльності зумовлена її значущістю для фахової підготовки майбутніх учителів музики та їх подальшої адаптації в загальноосвітніх навчальних закладах у якості вчителя. Вона є основою навчально-педагогічної діяльності, відкриває великі можливості для вияву студентом творчих якостей, розвитку його індивідуальності, професійних умінь, інтересів, потреб, прагнень. Недооцінка необхідності поглиблених досліджень означеного феномену, педагогічних умов, шляхів і способів формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики істотно позначається на якості вищої музично-педагогічної освіти.

2. На підставі теоретичного аналізу виявлено сутність мотивації педагогічної діяльності, яка розглядається нами як сукупність стійких мотивів (музично-педагогічного інтересу, схильності до навчання дітей музики, відповідних ідеалів і переконань у необхідності займатися музично-освітньою працею, гуманістичного педагогічного світогляду), які зумовлені внутрішньою потребою та орієнтовані на цілеспрямоване музично-педагогічне самовдосконалення. Мотивація педагогічної діяльності є професійно важливою, соціально зумовленою властивістю особистості майбутнього учителя музики, найважливішим елементом його музично-педагогічної культури.

3. Визначено, що основними критеріями діагностики стану сформованості мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики є: *спонукально-орієнтовний,* який виявляє ступінь сформованості мотивів музично-педагогічної діяльності; *особистісно-смисловий,* спрямований на

з'ясування міри усвідомлення майбутніми вчителями музики смислу педагогічної діяльності та визначення їх готовності до неї; *когнітивний,* спрямований на визначення ступеня музично-теоретичної та методичної обізнаності студентів, уміння встановлювати й інтерпретувати причинно-наслідкові зв'язки; *діяльнісно-творчий,* який дозволяє оцінити ступінь практичної реалізації музично-педагогічних знань й умінь і забезпечує формування у студентів уміння цілеспрямовано планувати, організовувати, регулювати, контролювати, аналізувати й оцінювати результативність власної музично-освітньої діяльності.

4. Розроблено й апробовано методику формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, сутність якої полягає в закріпленні наявних і формуванні нових мотивів музично-педагогічної діяльності, усвідомленні її смислу, стимулюванні розвитку теоретичної обізнаності та спрямованості на збагачення досвіду музично-педагогічної діяльності студентів.

Доведено, що інтегруючим методом формування мотивації музично-педагогічної діяльності у майбутнього учителя музики є метод її ціннісно-смислової організації. Його реалізація полягає у визначенні рівня усвідомлення ним значущості власної музично-педагогічної діяльності; передбаченні того особистісного смислу, який може мати для нього ця діяльність; визначенні на цій основі способів і прийомів фахової підготовки, в процесі якої буде здійснюватися становлення, розвиток і вираження особистісно-смислового ставлення студента до музично-педагогічної діяльності. Дістала позитивне підтвердження запропонована логіка формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики: актуалізація вже складених позитивних мотивів; формування прийомів цілеутворення; утворення нових мотивів; надання їм нових якостей.

5. З'ясовано, що процес формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики включає такі етапи: *мотиваційно-ціннісний,* що формує у студентів мотиви, інтереси та уявлення щодо музично-педагогічної діяльності вчителя; *діяльнісний,* який передбачає оволодіння теоретичними знаннями, спонукання пізнавальної активності й удосконалення студентами власної музично-педагогічної діяльності; *аналітико-рефлексивний,* зорієнтований на втілення набутого досвіду в практичній діяльності, виховання вміння аналізувати й усвідомлювати власну готовність до музично-педагогічної праці, оволодіння прийомами самоаналізу та самовдосконалення.

6. Доведено, що ефективність формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики залежить від створення таких педагогічних умов: цілеспрямоване педагогічне керування цим процесом; підвищення рівня музично-теоретичної обізнаності студентів; забезпечення педагогічної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики; стимулювання студентів до оволодіння вміннями музично-педагогічного самовдосконалення. Взаємозв'язок цих умов на кожному з етапів формування мотивації педагогічної діяльності (мотиваційно-ціннісному, діяльнісному, аналітико-рефлексивному) сприяв цілеспрямованому розвитку її компонентів,

позитивно впливав на формування готовності майбутніх учителів музики до музично-освітньої діяльності.

7. Ефективність методики формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики підтверджена результатами проведеного педагогічного експерименту. У студентів експериментальних груп, на відміну від контрольних, відбулися статистично значущі позитивні зміни у рівнях сформованості мотивації педагогічної діяльності. Значна кількість студентів (25,7 %) досягла високого рівня сформованості мотивації педагогічної діяльності (у контрольній групі цей показник склав 14,7 %). Відповідні дані для середнього рівня – 58,6 % (ЕГ), і 42,65 % (КГ), для низького рівня – 15,7% (ЕГ), і 42,65% (КГ). Одержані результати показали позитивні тенденції формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, що свідчить про ефективність і доцільність запропонованої методики і дає підставу рекомендувати її для широкого впровадження у практику професійної підготовки студентів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Подальшого осмислення потребують теоретико-методологічні аспекти формування педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя, питання впливу педагогічної мотивації на адаптацію молодого фахівця у загальноосвітній школі, його самореалізацію в умовах загальноосвітніх закладів. Наукового обґрунтування потребують питання поглиблення теоретико-методичних основ організації фахової підготовки студентів, розробки нових технологій оптимізації їх навчально-педагогічної діяльності.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях автора:

1. *Морозова О.О.* Обґрунтування актуальності формування музично-педагогічної спрямованості учителів музики / О.О. Морозова // Педагогічний дискурс: збірник наукових праць. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – Вип. 4. – С. 102-105.

2. *Морозова О.О.* Сутність і зміст педагогічної спрямованості майбутніх учителів музики / О.О. Морозова // Наукові записки. Серія: психолого-педагогічні науки. – Ніжин : Вид. НДУ імені М.Гоголя, 2008. – №4. – С. 65-68.

3. *Морозова О.О.* Інтерес як основний показник мотивації педагогічної діяльності майбутніх учителів музики / О.О. Морозова // Музикознавчі студії: Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В.Лисенка. – Дрогобич : Посвіт, 2009. – Вип. 21. – С. 196-203.

4. *Морозова О.О.* Мотивація педагогічної діяльності як якісна характеристика особистості вчителя / О.О. Морозова // Педагогіка та психологія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 472. – С. 108-113.

5. *Морозова О.О.* Мотивація як головний чинник реалізації педагогічної діяльності вчителя музики / О.О. Морозова // Збірник наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2009. – Вип. 3. – С. 78-81.

6. *Морозова О.О.* Особистість учителя: психолого-педагогічний аспект / О.О. Морозова // Молодь і ринок. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич, 2009. – Вип. 10 (57). – С. 162-166.

7. *Морозова О.О.* Сутність і зміст педагогічної діяльності вчителя / О.О. Морозова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. 10 (20). – С. 21-24.

8. *Морозова О.О.* Основні проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики / О.О. Морозова // Молодь і ринок. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич, 2010. – Вип. 4 (63). – С. 135-140.

9. *Морозова О.О.* Умови формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики / О.О. Морозова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник наукових праць. – К. : НПУ, 2010. – Вип. 10 (15). – С. 68-71.

10. *Морозова О.О.* Теоретичні засади формування педагогічної спрямованості особистості вчителя музики / О.О. Морозова // Професійна підготовка педагогічних кадрів у контексті європейського освітнього простору. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції аспірантів та молодих учених, Хмельницький : ХГПА, 2008. – С. 71-75.

11. *Морозова О.О.* Педагогічна спрямованість як якісна характеристика особистості вчителя музики / О.О. Морозова // Проблеми мистецької освіти: Збірник науково-методичних статей викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв. – Вип. 2 / [відп. ред. О.Я. Ростовський]. – Ніжин : Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2008. – С. 120-124.

12. *Морозова О.О.* Особистість майбутнього вчителя музики: психолого-педагогічний аспект / О.О. Морозова // Професійна підготовка педагогічних кадрів: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. аспірантів та молодих учених / Хмельницький : ХГПА, 2009. – С 101-107.

13. *Морозова О.О.* Проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх вчителів музики / О.О. Морозова // Проблеми педагогіки мистецтва: Зб. наук.-метод. статей / [упоряд. М.А. Михаськова]. – Хмельницький : ХГПА, 2009. – С. 63-67.

14. *Морозова О.О.* Самовдосконалення як умова формування мотивації до музично-педагогічної діяльності / О.О. Морозова // Зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 359-361.

15. *Морозова О.О.* Характеристика студентського віку: психолого-педагогічний аспект / О.О. Морозова // Проблеми мистецької освіти : збірник науково-методичних статей. Вип. 5 / [відп. ред. О.Я. Ростовський]. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2010. – С. 81-88.

АНОТАЦІЇ

Морозова О.О. Методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2011.

Роботу присвячено теоретико-експериментальному дослідженню проблеми формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики. Висвітлено стан її розкриття у теорії та методиці їх фахової підготовки; розкрито науково-методичні засади й обґрунтовано педагогічні умови формування мотивації педагогічної діяльності; визначено критерії діагностики стану сформованості означеної якості у майбутніх учителів музики; розроблено методику формування мотивації педагогічної діяльності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики, сутність якої полягає у закріпленні наявних і формуванні нових мотивів професійної діяльності, усвідомленні її смислу, стимулюванні розвитку теоретичної обізнаності та спрямованості на збагачення досвіду музично-педагогічної діяльності студентів.

Ключові слова: мотивація, педагогічна діяльність, мотивація педагогічної діяльності, методика формування мотивації, педагогічні умови формування мотивації.

Морозова О.А. Методика формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2011.

Работа посвящена теоретико-экспериментальному исследованию проблемы формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки. Осуществлен ретроспективный анализ проблемы формирования мотивации педагогической деятельности, ее значение в педагогической деятельности будущих учителей музыки, исследованы научные подходы к определению понятия "мотивация", ее компоненты и структура, выявлена специфика формирования мотивации у будущих учителей музыки в процессе их профессиональной подготовки.

Мотивация педагогической деятельности рассматривается как совокупность устойчивых мотивов (музыкально-педагогического интереса, склонности к обучению детей музыке, соответствующих идеалов и убеждений в необходимости осуществления музыкально-образовательной деятельности, гуманистического мировоззрения), обусловленных внутренней потребностью и ориентированных на целенаправленное музыкально-педагогическое самоусовершенствование.

Выявлены педагогические условия формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки: педагогическое управление процессом формированию мотивации педагогической деятельности у студентов музыкально-педагогических факультетов; повышение уровня музыкально-теоретической подготовленности студентов; обеспечение педагогической направленности специальной подготовки будущих учителей музыки; стимуляция студентов овладевать умениями музыкально-педагогического самосовершенствования. Взаимосвязь этих условий на каждом из этапов формирования мотивации педагогической деятельности (мотивационно-ценностном, деятельном, аналитико-рефлексивном) положительно влияла на формирование готовности будущих учителей музыки к музыкально-образовательной деятельности.

Разработана и апробирована поэтапная методика формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки, сущность которой заключается в укреплении имеющихся и формировании новых мотивов музыкально-педагогической деятельности, осознании её смысла, стимулирования развития теоретических познаний и направленности на обогащение опыта музыкально-педагогической деятельности студентов.

Установлено, что интегрирующим методом формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки является метод её ценностно-смысловой организации. Его реализация заключается в определении уровня осознания студентом значимости собственной музыкально-педагогической деятельности; предвидении того личностного смысла, который может иметь для него эта деятельность; определении на этой основе способов и приемов специальной подготовки, в ходе которой будет осуществляться становление, развитие и выражение личностно-смыслового отношения студентов к музыкально-педагогической деятельности. Получила подтверждение предложенная логика формирования мотивации педагогической деятельности: актуализация имеющихся позитивных мотивов, формирование приемов целеполагания, создание новых мотивов, придание им новых качеств. Эффективность разработанной методики мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки подтверждена экспериментально.

Результаты проведенного исследования подтвердили гипотезу о том, что формирование мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки будет более эффективным, если внедрить соответствующую методику, стимулирующую положительную направленность на обучение.

Ключевые слова: мотивация, педагогическая деятельность, мотивация педагогической деятельности, методика формирования мотивации, педагогические условия формирования мотивации.

Morozova O.O. Methodology of pedagogical activity formation of future music teachers. – Manuscript.

Dissertation for obtaining scientific degree of candidate of pedagogical sciences on speciality 13.00.02 theory and methods of musical education. National pedagogical university named after M.P. Dragomanov, Kyiv, 2011.

The work deals with theoretical and experimental research of the problem of future music teachers' pedagogical activity motivation forming. The state of its development in theory and methodology of their professional training has been revealed; scientific and methodical principles have been shown and pedagogical conditions of pedagogical activity motivation forming have been substantiated; diagnostic criteria of establishing the formation state of the abovementioned quality of future music teachers have been determined; methods of forming pedagogical activity motivation in the process of professional training of future music teachers the essence of which lies in fixing of present and forming of new motives of professional activity, understanding of its sense, stimulation of theoretical knowledge development aiming at enriching of experience of music and pedagogical activity of students.

Keywords: motivation, pedagogical activity, pedagogical activity motivation, methods of motivation formation, pedagogical conditions of motivation formation.

Підписано до друку 24.01.2011 р. Формат 60x84/16.
Умов. друк. арк. 1.0. Тираж 100 прим. Замов. № 106 ОД.
Видавництво Національної академії ДПСУ.